

Наталія Ткаченко,

доктор філософії з інформаційної, бібліотечної та архівної справи,
доцент кафедри артменеджменту та інформаційних технологій

Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв

вул. Лаврська, 9, Київ, 02000, Україна

e-mail: n.boiko@dakkim.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4643-5299>

ЕЛЕКТРОННІ АРХІВИ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА: ВИКЛИКИ ОРГАНІЗАЦІЇ, ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ДОСТУПУ

У статті розглянуто сучасний стан розвитку електронних архівів в Україні в контексті формування інформаційного суспільства. Проаналізовано нормативно-правові засади функціонування електронного документообігу, визначено базові поняття «електронний архів» та «електронний архівний документ». Узагальнено досвід реалізації державних, регіональних і галузевих ініціатив, зокрема пілотного проекту «е-Архів», діяльності Державного архіву Київської області. Особливу увагу приділено ролі приватних технологічних компаній у створенні корпоративних сховищ, що сприяють формуванню комплексного цифрового архівного середовища. Виявлено основні проблеми функціонування електронних архівів: ризики кібербезпеки, технологічну залежність, високу вартість технічного забезпечення, загрозу втрати автентичності електронних документів і недостатнє нормативне регулювання. Наголошено на необхідності міждисциплінарного підходу до подальшого розвитку архівної галузі, що поєднує технологічні інновації, правові реформи, підготовку фахівців нової генерації для ефективного управління електронною документальною спадщиною.

Ключові слова: електронний архів, архівна справа, інформаційне суспільство, збереження даних, кібербезпека.

Актуальність дослідження. Електронний архів в Україні не є новим явищем. Починаючи з 2003 р., після ухвалення Закону України «Про електронні документи і електронний документообіг» від 22
© Н. Ткаченко, 2025

травня 2003 р. № 851-IV⁸⁷ відбувається активний розвиток системи електронного документообігу. Разом з розвитком електронного документообігу постали питання автентичності, збереження, довготривалого доступу й захисту електронних документів, що потребує розроблення спеціальних технологічних і нормативних рішень. Це, у свою чергу, зумовило поступове накопичення значних обсягів електронних документів, що актуалізувало потребу у створенні надійних механізмів їх зберігання, систематизації та доступу.

Питання функціонування електронних архівів та електронних документів знайшли відображення в наукових дослідженнях ряду учених, зокрема Н. Коржик [9], Г. Боряка [2], Л. Грінберг [3], В. Бездрабко [1], Л. Приходько [10, 11], Л. Дубровіної [5], Я. Калакури [6, 7], Ю. Ковтанюк [6, 8], які здійснили вагомий внесок у теоретичне обґрунтування й практичні аспекти впровадження цифрових технологій в архівну справу.

Метою наукового дослідження є комплексний аналіз сучасного стану розвитку електронних архівів в Україні в умовах формування інформаційного суспільства, зокрема нормативно-правових, організаційних і технологічних засад їх функціонування, а також виявлення ключових викликів та перспектив подальшого розвитку системи електронного архівування. Відповідно до поставленої мети в статті передбачається вирішення таких завдань: проаналізувати сучасний стан розвитку електронних архівів в Україні в умовах формування інформаційного суспільства; охарактеризувати нормативно-правові засади функціонування електронних архівів й електронного документообігу; уточнити та систематизувати базові поняття у сфері електронного архівування, зокрема поняття «електронний архів» та «електронний архівний документ»; узагальнити практичний досвід реалізації державних, регіональних і галузевих ініціатив у сфері електронних архівів; виявити основні проблеми та виклики функціонування електронних архівів і окреслити перспективи їх подальшого розвитку.

⁸⁷ Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 15.09.2025).

Виклад основного матеріалу. Крім вищезазначеного нормативно-правового акта, правове регулювання функціонування електронних документів забезпечується сукупністю інших нормативних документів, що визначають порядок створення, зберігання, використання та захисту електронних архівних ресурсів:

– Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи» від 24 грудня 1993 р. № 3814-ХІІ, який регулює відносини, пов’язані з формуванням, обліком, зберіганням і використанням Національного архівного фонду, та інші основні питання архівної справи ⁸⁸;

– Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» від 05 жовтня 2017 р. № 2155-VIII, який визначає порядок здійснення державного контролю за дотриманням вимог законодавства у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг ⁸⁹;

– Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05 жовтня 2017 р. № 2163-VIII, який визначає правові та організаційні основи забезпечення захисту важливих інтересів людини, суспільства та держави, інтересів України у кіберпросторі ⁹⁰;

– Закон України «Про електронні комунікації» від 16 грудня 2020 р. № 1089-IX, який визначає правові та організаційні основи державної політики у сферах електронних комунікацій; права та обов’язки фізичних і юридичних осіб, які беруть участь у відповідній діяльності або користуються електронними комунікаційними послугами ⁹¹;

– Закон України «Про Національну програму інформатизації» від

⁸⁸ Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України від 24.12.1993 р. № 3814-ХІІ. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12> (дата звернення: 09.09.2025).

⁸⁹ Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19> (дата звернення: 05.09.2025).

⁹⁰ Про основні засади забезпечення кібербезпеки України : Закон України від 05.10.2017 р. № 2163-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2163-19#Text> (дата звернення: 05.09.2025).

⁹¹ Про електронні комунікації : Закон України від 16.12.2020 р. № 1089-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text> (дата звернення: 13.09.2025).

01 грудня 2022 р. № 2807-IX, який визначає цифровізацію як процес впровадження цифрових технологій у всі сфери життя суспільства ⁹²;

– Наказ Державної архівної служби України «Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій “Забезпечення збереженості електронних документів Національного архівного фонду” від 13 лютого 2020 р. № 13, який встановлює уніфікований підхід для архівних установ України до процесів приймання-передавання та довгострокове зберігання електронних документів, які мають історичну чи соціальну цінність ⁹³.

Наведений перелік нормативно-правових актів не є вичерпним, однак він становить важливу основу для подальшої роботи в архівній галузі, зокрема в питаннях обліку, зберігання і використання електронних документів. Незважаючи на те що чинна нормативна база потребує подальшого вдосконалення й адаптації до сучасних технологічних реалій, уже сьогодні можна констатувати наявність позитивної динаміки розвитку в цьому напрямі. Поточний стан нормативного регулювання можна розглядати як відправну точку для формування більш цілісної системи електронного архівування. Відтак доцільно розпочати з аналізу основних дефініцій, закріплених у чинному законодавстві, що визначають базові поняття у сфері електронного документообігу та архівної справи.

Архів (архівна установа, архівний підрозділ, архівний відділ) – це відповідно установа чи структурний підрозділ, що забезпечує облік і зберігання архівних документів, використання відомостей, що в них містяться, та формування Національного архівного фонду і/або здійснює управління, науково-дослідну та інформаційну діяльність у сфері архівної справи й діловодства ⁹⁴.

⁹² Про Національну програму інформатизації : Закон України від 01.12.2022 р. № 2807-IX. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text> (дата звернення: 09.09.2025).

⁹³ Про затвердження та впровадження методичних рекомендацій «Забезпечення збереженості електронних документів Національного архівного фонду» : Наказ Державної архівної служби України від 13.02.2020 р. № 13. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0013842-20#Text> (дата звернення: 05.09.2025).

⁹⁴ Про Національний архівний фонд та архівні установи : Закон України

Відповідно, електронний архів – це спеціалізована електронна система або хмарна платформа, призначена для обліку, зберігання, упорядкування та забезпечення доступу до електронних архівних документів, а також для ефективного використання інформації, що в них міститься.

Архівний документ – це документ незалежно від його виду, виду матеріального носія інформації, місця, часу створення й місця зберігання та форми власності на нього, що припинив виконувати функції, для яких був створений, але зберігається або підлягає зберіганню з огляду на значущість для особи, суспільства чи держави або цінність для власника також як об'єкт рухомого майна ⁹⁵.

Електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа ⁹⁶. Варто підкреслити, що в цьому ж законі відсутній чітко визначений перелік обов'язкових реквізитів електронного документа, що, відповідно, унеможливує встановлення єдиного підходу до їх визначення для електронних архівних документів. У зв'язку із цим за доцільне вбачається орієнтуватися на положення галузевих нормативно-правових актів, які регулюють специфіку окремих сфер діяльності. Водночас для підтвердження юридичної сили електронних документів переважна більшість нормативних актів потребує наявності кваліфікованого електронного підпису, автентичність якого може бути перевірена за допомогою відповідних програмно-технічних засобів або спеціалізованих платформ.

Відповідно, електронний архівний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у формі електронних даних і який втратив первинне функціональне призначення, для якого був створений, але підлягає подальшому зберіганню з огляду на його історичну,

від 24.12.1993 р. № 3814-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3814-12> (дата звернення: 09.09.2025).

⁹⁵ Там само.

⁹⁶ Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text> (дата звернення: 15.09.2025).

наукову, культурну, соціальну чи управлінську цінність для особи, суспільства чи держави.

Узагальнюючи наведені дефініції, слід зазначити, що на сучасному етапі правове регулювання у сфері електронного архівування залишається недостатньо систематизованим. Зокрема, чинне законодавство не містить чіткого та наукового обґрунтованого визначення поняття електронного архівного документа, що ускладнює його правове трактування як повноцінного джерела підтвердження електронних даних. Така прогалина впливає не лише на процедури відбору документів до архівного зберігання, а й на встановлення їх реквізитного складу, вимог до автентичності та юридичної сили.

Попри це сформовані законодавчі підвалини можна розглядати як позитивний початок для подальшого вдосконалення нормативної бази в цій сфері. Удосконалення поняттєвого апарату та конкретизація обов'язкових реквізитів електронних, зокрема електронних архівних документів, є необхідною умовою для забезпечення цілісності національної системи електронного архівування. У цьому контексті важливим є визначення місця, де здійснюється централізоване зберігання таких матеріалів, – ним виступає Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів [12], який визначено правонаступником у результаті злиття Центрального державного кінофотофоноархіву України ім. Г. С. Пшеничного та Центрального державного електронного архіву України відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 28 червня 2022 р. № 732 «Про оптимізацію системи центральних державних архівів»⁹⁷ і який виконує функції приймання, обліку й довготривалого зберігання електронних документів, що мають суспільну чи історичну цінність.

Відповідно до Положення про Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів, затвердженого Наказом Міністерства юстиції України від 21 липня 2022 р. № 3062/5⁹⁸, визначено профіль

⁹⁷ Про оптимізацію системи центральних державних архівів : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.06.2022 р. № 732. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/732-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 05.09.2025).

⁹⁸ Про затвердження Положення про Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів України : Наказ Міністерства юстиції України від 21.07.2022 р.

архіву. Згідно з Положенням Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів зберігає:

1. Документи НАФ загальнодержавного значення, що є власністю держави:

- аудіовізуальні документи створені до 1991 р.;
- аудіовізуальні документи, що нагромадилися за час діяльності установ, об'єднань громадян, приватних осіб незалежної України;
- аудіовізуальні документи, що надійшли з-за кордону;
- копії вищезазначених документів, що зберігаються в інших архівах;

– електронні документи та електронні інформаційні ресурси;

2. Страховий фонд та фонд користування документів НАФ.

3. Облікові документи та довідковий апарат до документів ⁹⁹.

Водночас розвиток цифрових технологій зумовлює появу ряду галузевих і міжвідомчих ініціатив, спрямованих на вдосконалення процесів електронного архівування. Так, у 2023 р. Державна архівна служба України в співпраці з Міністерством юстиції впровадила проєкт «е-Архів», метою якого стало створення платформи постійного зберігання електронних документів НАФ і державних електронних інформаційних ресурсів. У межах пілотного проєкту було автоматизовано основні процеси приймання, обліку, зберігання електронних документів, створених у цифровій формі (born digital documents). Такий підхід забезпечує їх безпеку, зручність пошуку та оперативний доступ до інформації.

Варто зазначити, що процес цифровізації архівної справи в Україні охоплює не лише центральні архіви, а й активно реалізується на регіональному рівні. Показовим прикладом є діяльність Державного архіву Київської області, який упроваджує власний проєкт «е-Архів». Метою цього проєкту є забезпечення відкритого доступу користувачів до цифрових копій документів, що зберігаються у фондах архіву.

Цифрові копії створюються виключно технічними засобами архіву з оригіналів документів і формують Цифровий фонд корис-

№ 3062/5. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0759323-12#Text> (дата звернення: 05.09.2025).

⁹⁹ Там само.

тування – структурований ресурс, покликаний полегшити пошук та використання історичних матеріалів. Кожен документ містить ідентифікаційні дані – назву архіву та номер фонду, що забезпечує належний рівень автентичності й прозорості доступу. На сьогодні до електронного архіву внесено 125 од. зберігання. Проект передбачає поступове розширення обсягів представлення цифрових копій і регулярне оновлення матеріалів у рубриці «е-Архів» на офіційному вебсайті установи.

Таким чином, ініціатива Державного архіву Київської області є вагомим кроком до створення відкритого регіонального цифрового архівного середовища, що доповнює загальнодержавну політику цифровізації архівної справи та сприяє формуванню єдиного інформаційного простору України [4].

Паралельно з державними ініціативами реалізуються й галузеві цифрові рішення. Зокрема, Національний банк України впроваджує інформаційну систему «Електронний архів НБУ», покликану автоматизувати архівні процеси у фінансовій сфері та оцифрувати документи установи. З 2021 р. система поступово інтегрується у внутрішні процеси, а у 2024 р. було заплановано створити модулі, які дадуть змогу здійснювати обмін електронними документами з архівом через особистий кабінет користувача.

На початковому етапі е-архів НБУ забезпечуватиме зберігання документів безпосередньо установи, однак у перспективі до системи планується підключення комерційних банків і небанківських фінансових організацій – страхових компаній, фінансових товариств, кредитних спілок тощо. Це свідчить про поступову розбудову інституційної екосистеми електронного архівування в Україні, що поєднує державний і галузевий рівні цифрової взаємодії.

Крім державних і відомчих ініціатив, важливу роль у розвитку цифрової архівної інфраструктури відіграють приватні технологічні компанії, які пропонують власні рішення для електронного зберігання документів. Такі платформи орієнтовано на забезпечення безпечного, структурованого й безперервного доступу до цифрових ресурсів у межах корпоративного або міжорганізаційного обігу документів.

Прикладом подібного рішення є система “Scriptum.Repository” – захищений електронний простір, призначений для централізованого зберігання та управління корпоративної документацією. Фундаментальні можливості платформи охоплюють:

- організацію ієрархічного сховища з можливістю групування документів за визначеними параметрами;
- підтримку широкого спектра форматів і збереження різних видів документів;
- налаштування статусів та ролей користувачів для контролю доступу;
- швидкий пошук, масове вивантаження, розпізнавання тексту документів;
- інтеграцію із зовнішніми інформаційними системами, можливість автоматизації процесів обробки даних;
- формування аналітичних звітів [13].

Подібні цифрові рішення сприяють підвищенню ефективності документних процесів у приватному секторі, забезпечуючи інформаційну безперервність, оперативність управлінських рішень та зменшення ризиків втрати даних. Таким чином, розроблення й впровадження корпоративних електронних архівів приватними компаніями є важливим доповненням до державної політики цифрової трансформації архівної справи та створюють передумови для формування комплексного цифрового архівного середовища в Україні.

Водночас, попри активні процеси цифровізації, діяльність електронних архівів стикається з рядом істотних викликів, пов’язаних з технічними, організаційними, правовими аспектами їх функціонування, що безпосередньо впливає на ефективність зберігання, обліку і використання електронних документів. Серед основних викликів треба виокремити:

1. Питання кібербезпеки електронних архівів характеризується рядом взаємопов’язаних ризиків. Насамперед це ризик несанкціонованого доступу, втрати або викривлення архівної інформації внаслідок цілеспрямованих кібератак, що ставлять під загрозу конфіденційність, цілісність, доступність документальних масивів. Багато архівних установ зосереджують заходи захисту переважно на

запобіганні фізичним загрозам, тоді як цифрові атаки залишаються недостатньо опрацьованими; у результаті традиційні механізми безпеки не забезпечують комплексного захисту від цифрової уразливості. При цьому зловмисники постійно ускладнюють методи вторгнення – поширюються техніки фішингу, експлуатації вразливості прикладного забезпечення та соціальної інженерії, що підвищує ризик несанкціонованого зчитування і викрадення даних. Окрема загроза впливає з архітектурних рішень: централізована модель зберігання й надання електронного доступу створює єдині точки відмови, які в разі уразливості можуть призвести до одночасного пошкодження або втрати значних масивів інформації; відтак архітектура централізація без належних заходів розподілення, резервного копіювання та ізоляції істотно підвищує вразливість електронних архівів.

2. Залежність від технічної інфраструктури. Стабільність роботи системних пристроїв і програмного забезпечення безпосередньо визначає можливість безперервного зберігання, оброблення й доступу електронних документів. Будь-які технічні збої, перебої електропостачання чи відсутність мережевого з'єднання можуть спричинити тимчасове припинення роботи архівної системи, а в окремих випадках – часткову або повну втрату даних. Крім того, для відтворення чи перегляду електронного документа необхідне функціонування відповідних апаратних і програмних засобів, що зумовлює додаткову вразливість у разі їх нестабільної роботи. Таким чином, технічна залежність електронних архівів істотно впливає не лише на сталість доступу до інформаційних ресурсів, а й на рівень їх інформаційної безпеки.

3. Висока вартість обладнання та технологічних рішень є одним із ключових чинників, що ускладнюють забезпечення надійного функціонування електронних архівів. Серверне обладнання, необхідне для зберігання великих масивів електронних документів, відзначається значною вартістю придбання, а також потребує регулярних витрат на експлуатацію, технічне обслуговування та модернізацію. Будь-яка технічна несправність або збій у роботі системи може спричинити істотні фінансові витрати, співмірні з початковими витратами на придбання обладнання. Крім того, швидкі

темпи розвитку інформаційних технологій призводять до того, що серверні потужності та програмне забезпечення відносно швидко морально застарівають, що зумовлює необхідність їх постійного оновлення для підтримання належного рівня безпеки й ефективності функціонування електронного архіву.

4. Проблеми довгострокового кодування та зчитування електронних документів пов'язані з ризиком технологічної застарілості форматів зберігання даних і програмних платформ, що використовуються для їх відтворення. На практиці це проявляється в необхідності періодичного оновлення криптографічних ключів, термін дії яких, як правило, обмежується двома роками. Такий підхід зумовлено відсутністю впевненості в тому, що наявні програмні засоби в подальшому даватимуть змогу коректно здійснювати розшифрування та автентифікацію електронних документів у майбутньому. Відтак постає питання гарантування довготривалої читабельності електронних документів та збереження їх юридичної сили в перспективі. Невизначеність щодо можливості відтворення електронного підпису або криптографічного підтвердження автентичності з плином часу ставить під сумнів спроможність таких документів залишатися повноцінними доказовими джерелами в майбутньому.

5. Особливості зберігання електронних оцифрованих документів полягають у тому, що в процесі цифровізації передбачається збереження не матеріального носія, а насамперед інформаційного змісту документа. У результаті створення електронної копії ми фіксуємо і відтворюємо інформацію, проте вона вже не є оригіналом у традиційному розумінні. Із часом фізичний носій первинного документа неминуче зазнає зношення, незалежно від умов зберігання, тому цифрове копіювання можна розглядати як ефективний засіб забезпечення тривалого збереження інформації, для якої цей документ було створено. Водночас такий підхід не розв'язує проблеми збереження оригіналу як матеріального об'єкта, що має самостійну історико-культурну цінність.

6. Недостатнє законодавче регулювання у сфері електронного архівування істотно ускладнює уніфікацію підходів до створення, зберігання, ідентифікації, використання електронних архівних документів. Попри наявність законодавчої бази, що регламентує

функціонування електронних документів та електронного документообігу загалом, нормативного забезпечення діяльності електронних архівів наразі не розроблено. Відсутні уніфіковані правила приймання, зберігання та обліку електронних архівних документів, а також законодавче визначення безпосередньо поняття «електронний архівний документ». Неврегульованими залишаються питання доступу до таких документів, порядку їх використання й забезпечення автентичності під час передачі або копіювання.

На практиці це породжує ряд невирішених ситуацій: чи зберігається доступ користувача після його автентифікації в системі; чи не порушуються права інших користувачів під час надання такого доступу; чи потребують електронні архівні документи обов'язково роздрукування для підтвердження їхньої юридичної сили. Відповіді на ці питання поки відсутні, що свідчить про необхідність подальшого нормативного врегулювання зазначеної сфери.

Подальший розвиток електронного архівування потребує комплексного підходу, який поєднує технологічні інновації, законодавчі зміни та професійну підготовку фахівців нової генерації, здатних ефективно діяти в цифровому архівному середовищі. Основні завдання, які стоять перед електронними архівами вже сьогодні:

- удосконалення нормативно-правового забезпечення діяльності електронних архівів, зокрема розроблення законодавчого визначення електронного архівного документа, порядку його приймання, обліку та зберігання;

- розроблення моделей довготривалого збереження електронних документів, орієнтованих на мінімізацію ризиків втрати інформації внаслідок технологічної застарілості форматів і програмного забезпечення;

- вивчення механізмів автентифікації та юридичного підтвердження електронних архівних документів, зокрема можливостей використання електронного підпису, хмарних і блокчейн-технологій;

- запровадження сучасних технологій кіберзахисту в архівній сфері, спрямованих на запобігання несанкціонованому доступу, втраті чи спотворенню архівних даних;

- створення методичних рекомендацій щодо оцифрування, катало-

гізації та стандартизації архівних даних, що сприятиме формуванню єдиного інформаційного простору.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу дійти висновку, що електронні архіви в Україні перебувають на етапі активного становлення та інституціоналізації в умовах формування інформаційного суспільства. Аналіз сучасного стану розвитку електронних архівів засвідчує наявність позитивної динаміки цифровізації архівної галузі, зокрема через впровадження державних, регіональних і галузевих ініціатив, спрямованих на автоматизацію процесів приймання, обліку, зберігання та доступу до електронних документів.

У процесі дослідження встановлено, що нормативно-правове забезпечення функціонування електронних архівів має фрагментарний характер. Попри наявність базових законодавчих актів, які регулюють електронний документообіг, у чинному законодавстві відсутня цілісна система норм, що безпосередньо визначає статус, порядок формування, зберігання і використання електронних архівних документів. Це зумовлює неоднозначність правового трактування електронних документів як повноцінних архівних джерел, ускладнює забезпечення їх автентичності й довгострокової юридичної сили.

Уточнення та систематизація понятійного апарату показали, що поняття «електронний архівний документ» потребує законодавчого закріплення з чітким визначенням його реквізитного складу, вимог до автентичності та умов довготривалого зберігання. Відсутність уніфікованих дефініцій негативно впливає на практику відбору документів до архівного зберігання і створює ризики втрати цілісності електронної документальної спадщини.

Узагальнення практичного досвіду реалізації проєктів електронного архівування засвідчує, що найбільш ефективними є моделі, які поєднують централізоване зберігання з можливістю регіонального й галузевого наповнення архівних ресурсів. Водночас залучення приватних технологічних компаній до формування корпоративних електронних архівів сприяє розвитку технологічних рішень, проте потребує чіткішого нормативного контролю та узгодження зі стандартами архівної справи.

Аналіз основних викликів функціонування електронних архівів показав, що ключовими загрозами залишаються ризики кібербезпеки, технологічна залежність від апаратного та програмного забезпечення, висока вартість інфраструктури, а також проблема забезпечення довгострокової читабельності й автентичності електронних документів. Зазначені виклики мають системний характер і не можуть бути вирішені виключно в межах архівознавства.

Заявлена в статті необхідність міждисциплінарного підходу потребує подальшої конкретизації. Зокрема, перспективним є поєднання архівознавства з інформаційними технологіями (для розроблення моделей довготривалого зберігання та кіберзахисту), правознавством (для нормативного закріплення статусу електронних архівних документів і механізмів їх автентифікації), а також управлінням інформаційними ресурсами й цифровою гуманітаристикою (для формування єдиного цифрового архівного простору та підвищення доступності архівної інформації). З огляду на результати дослідження доцільно рекомендувати:

- розроблення спеціалізованого нормативно-правового акта, який би комплексно регулював діяльність електронних архівів;
- упровадження національних стандартів довготривалого зберігання електронних документів з урахуванням міжнародного досвіду;
- розширення міждисциплінарних наукових досліджень, спрямованих на інтеграцію архівної справи, кібербезпеки та цифрових технологій;
- підготовку фахівців нової генерації, здатних працювати на перетині архівознавства, інформаційних технологій і правового регулювання.

Таким чином, подальші дослідження в цій сфері доцільно спрямувати на розроблення теоретично обґрунтованих і практично орієнтованих моделей функціонування електронних архівів, які забезпечать збереження, автентичність, доступність електронної документальної спадщини в довгостроковій перспективі.

Список бібліографічних посилань

1. Бездрабко В. В. Зарубіжний досвід архівації електронних документів: е-пошта та твіти. *Сумська старовина*. 2018. № 52. С. 80–89.
2. Боряк Г. Інформатизація архівної галузі сьогодні: поточні здобутки і завдання формування електронних ресурсів. *Спеціальні іст. дисципліни: питання теорії та методики*. 2004. Вип. 11. Ч. 2. С. 4–9.
3. Грінберг Л. Ф. Оцифрування документної спадщини архівів і бібліотек під час війни. *Інформація та соціум* : матеріали VIII міжн. наук.-практ. конференції, 2 червня 2023 р. Вінниця. URL: <https://ijas.donnu.edu.ua/article/view/14601> (дата звернення: 05.09.2025).
4. Державний архів Київської області : офіц. вебсайт. URL: <https://dako.gov.ua> (дата звернення: 05.09.2025).
5. Дубровіна Л. Основні положення концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні. *Студії з архівної справи та документознавства*. 1998. Вип. 3. С. 6–17.
6. Калакура Я. С., Ковтанюк Ю. С. Архівний менеджмент в умовах електронного урядування. *Архіви України*. 2019. Вип. 3. С. 18–57.
7. Калакура Я., Палієнко М. Концептуалізація електронного архівознавства в контексті цифровізації українського суспільства. *Архіви України*. 2021. Вип. 3. С. 36–65.
8. Ковтанюк Ю. Становлення і розвиток електронного архівознавства в Україні: концепції, система центрального фондового каталогу, початок цифрової трансформації. *Історія науки і біографістики*. 2024. № 2. С. 285–323.
9. Коржик Н. Цифрові архіви України: стан, проблеми, перспективи. *Вісн. Книжж. палати*. 2022. № 4. С. 35–42.
10. Приходько Л. Ф. Концептуалізація поняття «Цифровізація». *Бібліотека. Наука. Комунікація. Актуальні питання збереження та інноваційного розвитку наукових бібліотек* : матеріали міжнар. наук. конф., 3 жовт. 2023 р. Київ. URL: <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1745> (дата звернення: 24.09.2025).
11. Приходько Л. Охорона і збереження аудіовізуальної спадщини

за нормативно-правовими документами Ради Європи та Євросоюзу. *Архіви України*. 2023. Вип. 4. С. 21–45.

12. Центральний державний аудіовізуальний та електронний архів : офіц. вебсайт. URL: <https://tsdaea.archives.gov.ua> (дата звернення: 23.09.2025).

13. Scriptum.Repository : офіц. вебсайт. URL: <https://scriptum.ua/repository> (дата звернення: 23.09.2025).

References

1. Bezdrabko, V.V. (2018). Zarubizhnyy dosvid arkhivatsiyi elektronnykh dokumentiv: e-poshta ta tvity [Foreign Experience in archivation of electronic documents: e-mail and tweets]. *Sumska starovyna – Sumy Old Times*, 52, 80-89 [in Ukrainian].

2. Boryak, H. (2004). Informatyzatsiya arkhivnoyi haluzi sohodni: potochni zdobutky i zavdannya formuvannya elektronnykh resursiv [Informatization of archive sphere today: current achievements and tasks in formation electronic resources]. *Spetsialni istorichni dyscypliny: pytannya teorii ta metodyky – Special historical disciplines: issues of theory and methodology*, 11(2), 4-9 [in Ukrainian].

3. Hrinberh, L. F. (2023). Otsyfruvannia dokumentnoi spadshchyny arkhiviv i bibliotek pid chas viiny Vinnytsya [Digitization of archival and library documents during the war]. *Information and society. Proceedings of the 8th International Scientific and Practical Conference, 2 June 2023*. Vinnytsya [in Ukrainian]. Retrieved September 5, 2025, from <https://jias.donnu.edu.ua/article/view/14601>

4. Derzhavna arkhivna sluzhba Ukrayiny – State Archival Service of Ukraine. (n.d.). Ofitsiynyy veb sayt [in Ukrainian]. Retrieved September 5, 2025, from <https://archives.gov.ua/ua/>

5. Dubrovina, L. (1998). Osnovni polozhennya kontseptsiyi kompyuterizatsiyi arkhivnoyi spravy v Ukrayini [Basic provisions of the concept of computerization of archival affairs in Ukraine]. *Studiyi z arkhivnoyi spravy ta dokumentoznavstva – Studies in Archival and Document Studies*, 3, 6-17 [in Ukrainian].

6. Kalakura, Ya. S., Kovtanyuk, Yu. S. (2019). Arkhivnyi menedzhment v umovakh elektronnoho uriaduvannia [Archival management in the

context of e-government]. *Arkhivy Ukrainy – Archives of Ukraine*, 3, 18-57 [in Ukrainian].

7. Kalakura, Ya., Paliienko, M. (2021). Kontseptualizatsiia elektronnoho arkhivoznavstva v konteksti tsyfrovizatsii ukrainskoho suspilstva [Conceptualization of electronic archival science in the context of the digitization of Ukrainian society]. *Arkhivy Ukrainy – Archives of Ukraine*, 3, 36-65 [in Ukrainian].

8. Kovtaniuk, Yu. (2024). Stanovlennia i rozvytok elektronnoho arkhivoznavstva v Ukraini: kontseptsii, systema tsentralnoho fondovoho katalohu, pochatok tsyfrovoi transformatsii [The emergence and development of electronic archival science in Ukraine: concepts, the central stock catalog system, the beginning of digital transformation]. *Istoriia nauky i biohrafistyky – History of Science and Biography Studies*, 2, 285-323 [in Ukrainian].

9. Korzhyk, N. (2022). Tsyfrovi arkhivy Ukrainy: stan, problemy, perspektyvy [Digital archives of Ukraine: status, problems, prospects]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty – Bulletin of the Book Chamber*, 4, 35-42 [in Ukrainian].

10. Prykhodko, L. F. (2023). Kontseptualizatsiia poniattia “Tsyfrovizatsiia” [Conceptualization of the term “digitalization”]. *Library. Science. Communication. Current Issues in the Preservation and Innovative Development of Scientific Libraries. Proceedings of the International Scientific Conference, 3 October 2023*. Kyiv [in Ukrainian]. Retrieved September 24, 2025, from <http://conference.nbuv.gov.ua/report/view/id/1745>

11. Prykhodko, L. (2023). Okhorona i zberezhenia audiovizualnoi spadshchyny za normatyvno-pravovymi dokumentamy Rady Yevropy ta Yevrosoiuzu [Protection and preservation of audiovisual heritage in accordance with the regulatory and legal documents of the Council of Europe and the European Union]. *Arkhivy Ukrainy – Archives of Ukraine*, 4, 21-45 [in Ukrainian].

12. Tsentralnyi derzhavnyi audiovizualnyi ta elektronnyi arkhiv: ofitsiinyi vebsait – Central State Audiovisual and Electronic Archive: official website [in Ukrainian]. Retrieved October 23, 2025, from <https://tsdaea.archives.gov.ua>

13. Scriptum.Repository: official website [in Ukrainian]. Retrieved September 23, 2025, from <https://scriptum.ua/repository>

Стаття надійшла до редакції 25.09.2025.

Nataliia Tkachenko,

PhD (Information, Library, and Archival Studies),

Associate Professor, Department of Art Management and Information Technologies National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

9 Lavrska St., Kyiv 02000, Ukraine

e-mail: n.boiko@dakkkim.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4643-5299>

Electronic Archives in the Information Society:

Challenges of Organization

This article examines the current state of development of electronic archives in Ukraine within the broader context of information society formation. The study analyzes the existing legal and regulatory framework governing electronic document circulation and archival activities, paying particular attention to the lack of a comprehensive and systematized regulatory framework specifically dedicated to electronic archival documents. Key conceptual definitions, including “electronic archive” and “electronic archival document,” are clarified and critically assessed, revealing conceptual inconsistencies and regulatory gaps that hinder the establishment of a coherent national electronic archival system.

The article summarizes the experience of implementing national, regional, and sectoral digital archival initiatives, such as the pilot project “e-Archive,” the activities of the State Archives of Kyiv Region, and the development of sector-specific solutions in the financial sphere. Emphasis is placed on the growing role of private technological companies in creating corporate electronic repositories, which contributes to the formation of a diversified digital archival environment but also raises questions regarding standardization, interoperability, and legal compliance.

The research identifies the main challenges faced by electronic archives in Ukraine, including cybersecurity risks, technological dependency on hardware and software infrastructures, prohibitive costs of technical maintenance, threats to the long-term readability and authenticity of electronic documents, and insufficient legislative regulation. These challenges demonstrate that the sustainable development of electronic archives cannot be addressed solely within the framework of traditional archival science.

The article substantiates the need for a clearly defined interdisciplinary approach that integrates archival studies, information technologies,

cybersecurity, legal regulation, and data management. Such an approach is essential for developing effective models of long-term digital preservation, ensuring legal validity of electronic archival documents, and forming a resilient national digital archival infrastructure. The findings of the study outline practical directions for improving regulatory frameworks, technological standards, and professional training, and define promising areas for further interdisciplinary research in the field of electronic archiving.

Keywords: electronic archive, archival affairs, information society, data preservation, cybersecurity.